

Л. Д. Козубенко,
аспірант кафедри управління національним господарством,
Національна академія державного управління при Президентові України

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗДІЙСНЕННЯ ТОВАРНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

L. D. Kozubenko,
Postgraduate student of National Economy Management
National Academy of Public Administration under the President of Ukraine

FOREIGN EXPERIENCE OF COMMERCIAL INNOVATION POLICY AND ITS POSSIBLE USE IN UKRAINE

Розглянуто зарубіжний досвід провідних країн світу у здійсненні товарної інноваційної політики, аналіз яких важливий для оцінки перспектив, рівня інноваційного розвитку та можливості його застосування в Україні на державному рівні.

Considered international experience leading countries in the implementation of commercial innovation policy analysis which is important for assessing the prospects, the level of innovation and the possibility of its use in Ukraine at the state level.

*Ключові слова: державна товарна інноваційна політика, інноваційна діяльність, інноваційний розвиток.
Key words: state commodity innovation policy, innovation, innovative development.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасні умови вітчизняних підприємств характеризуються посиленням конкуренції з боку іноземних виробників із країн, які ще донедавна були економічно не розвинені і вважалися лише джерелом поставки сировини чи дешевої робочої сили. У таких умовах найактуальнішою проблемою дискусії становиться створення нових товарів та послуг, за рахунок інновацій, з урахуванням досвіду провідних країн світу.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемам інноваційної діяльності присвячені роботи багатьох вітчизняних і зарубіжних дослідників. Серед них назвемо роботи С.М. Ілляшенко [3], Ю.М. Карповой [4], В.М. Коновалова [5], В.І. Ландіка [6], В.Ю. Яковця [11], а також П. Друкера [2], Е. Роджерса [8], Й. Шумпетера [9] та інших.

НЕВИРІШЕНІ РАНІШЕ ПРОБЛЕМИ

Аналіз наукових праць, матеріалів конференцій і дискусій, присвячених дослідженню інноваційної діяльності, свідчить про те, що вона має ще багато недостатньо досліджених теоретичних питань і невирішених практичних проблем.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Мета статті — проаналізувати моделі товарно-інноваційної політики, показати, що інноваційний розвиток у цілому на ринку товарів є необхідною умовою забезпечення сталого розвитку суспільства.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Протягом тисячолітнього терміну свого існування людина як соціально-біологічна істота постійно відчувала обмеженість природних ресурсів, які вона вимушена використовувати для задоволення власних різноманітних потреб. Більшість аспектів суспільного розвитку та прогресу людства можна пояснити прагненням щодо пошуку нових шляхів та більш досконалих засобів, що спрямовані на задоволення базових потреб індивіда. У результаті у загальній суспільній свідомості створюється або визначається ціль — постійне вдосконалення існуючих засобів задоволення потреб та знаходження нових, більш досконалих. Врешті-решт, це прагнення сприяє створенню нових товарів та послуг, нових технологій та процесів відновлення засобів виробництва. Подальший розвиток цього процесу по доведенню наукової ідеї або технічного винаходу до стадії практичного використання, що має приносити дохід, трактується (за пропозицією І. Шумпетера) як "інновація".

Незважаючи на те, що інноваційна діяльність притаманна людському суспільству, починаючи з перших кроків його розвитку, її усвідомлення почалося порівняно недавно. Поняття інновації, настільки модне в наш час, використовується дослідниками всього близько двох століть. Введено воно було в науковий обіг в XIX столітті соціологами, працюючими в галузі культури. На початку XX ст. поняття інновацій стали застосовувати для характеристики науково-технічної творчості, розуміючи під ними технічні нововведення.

До кінця XX — початку XXI ст. це поняття міцно влаштувалося в економічних науках. При цьому нерідко цитують визначення інновації дане Й. Шумпертом, згідно з яким це "непостійне проведення нових комбінацій" при впровадженні нового методу виробництва, нової організації тієї чи іншої галузі промисловості, нового товару, ринку, джерела сировини і т.п. [9, с. 7].

У літературі нерідко зазначається, що інновація — це реалізований на ринку товарів та послуг результат, отриманий від вкладення капіталу в новий продукт чи операцію (технологію, процес). А інноваційна діяльність — це діяльність, спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг. Товар нерозривно пов'язаний з його потребою. Звідси основна задача при вивченні ринку — виявити потреби та вигоди за будь-яким товаром [10, с. 9]. Під інноваційним розвитком розуміють процес господарювання, який базується на безперервному пошуку і використанні нових способів і сфер реалізації потенціалу підприємства в умовах мінливого зовнішнього середовища в рамках обраної місії і прийнятої мотивації діяльності і пов'язаний з модифікацією існуючих ринків збуту та формуванням нових [3, с. 23].

Модель товарно-інноваційного розвитку здійснюється в розвинених країнах вже не перше десятиліття. Зокрема, виділяють американську, японську і європейську соціальну модель товарно-інноваційного розвитку. Зупинимось на них більш докладно, так як їх розгляд важливий оскільки для оцінки перспектив і рівня інноваційного розвитку внутрішнього ринку України.

Американська модель товарно-інноваційного розвитку відрізняється найбільш повною автономією підприємництва. Орієнтування економічного розвитку здійснюється шляхом виділення особливої області, останнім часом це військові технології, куди держава вкладає кошти і тим самим забезпечує їх технологічний пріоритет. Результати і побічні продукти військових інновацій стають важливим джерелом інновацій цивільних проектів.

Однак, незважаючи на те, що США продовжують залишатися світовим лідером у галузі досліджень і розробок, американські компанії відчувають дедалі більший тиск з боку конкурентів, особливо в галузі електроніки інформаційних технологій. Уряд США дотримується політики постійного нарощування зусиль щодо зміцнення наукового та інноваційного потенціалів.

Японські компанії завойовують світовий ринок через розробку нових видів продукції та якості товару. Японські фірми надають великого значення творчій розробці нових товарів на основі технологій своєї компанії. Вони широко використовують комплексний підхід до інноваційної діяльності, товарної інноваційної політики.

Подібну модель інноваційного розвитку використовують Китай і Південна Корея. Використання японського досвіду в області інноваційної діяльності товарної інноваційної політики набуло широких масштабів. Південна Корея пов'язує своє майбутнє з переважною увагою до високих технологій, в першу чергу — до телекомунікацій та електроніки. Для успішної реалізації проголошених планів у структурі органів управління відбуваються значні зміни, ініціюються нові масштабні науково-технічні проекти [1, с. 21].

Що стосується Китаю, то з 2007 р. країна перейшла до ендogenous інноваційного розвитку, тобто до опори на власні підприємства — стратегічні новатори, сформульовані як одна з найважливіших національних цілей.

Велике значення в цих країнах грає і державна підтримка інноваційної діяльності. Спочатку іноземні технології вибиралися так, щоб можна було використовувати робочу силу в цих країнах. У міру зростання рівня освіти відбувався перехід від простих до більш складних виробничих процесів. Причому багато компаній, особливо в Південній Кореї, посилали своїх співробітників на навчання в компанії інших країн і ефективно використовували сприятливу зовнішню кон'юнктуру, для розвитку внутрішнього та зовнішнього ринків у країні.

Україні через закономірність розвитку соціуму не вдасться повторити шлях Китаю чи Південної Кореї. Стартові умови в цих країнах (низька кваліфікація працівників і низька вартість робочої сили) дозволяли їм конкурувати в виробництві найпростішої продукції. Зараз ці сегменти ринку зайняли Китай, Бангладеш і т.п., змагатися з якими за допомогою цінових факторів виробництва, безперспективно.

До того ж, повторення шляху "азіатських тигрів" означало б певний регрес в економічному розвитку України, оскільки в цьому випадку виникає необхідність повернутися в "вихідну точку розвитку", повністю зруйнувати наявний науково-технічний потенціал і починати "відродження" з найбільш простих видів виробничої діяльності.

У той же час Україна може винести уроки з розвитку Південної Кореї. Не заглиблюючись детально у питання економічної політики (рівень податків, заощаджень, заохочення інвестицій), зауважимо, що основою процвітання нових індустріальних країн стали не іноземні позики, а мобілізація внутрішніх, у першу чергу, людських ресурсів.

Якщо Україна намагатиметься проводити аналогічну інноваційну політику, виходячи із специфіки її науково-технічного потенціалу, то у неї є шанс не тільки вийти з кризи, але і зайняти гідне місце в ряді розвинених країн.

Поряд з американської та японської моделями інноваційного розвитку на даний час виділяють Європейську соціальну модель інноваційного розвитку, яка зосереджена на найбільш актуальних напрямках соціального розвитку суспільства і коригується з урахуванням викликів XXI ст. Нові умови (використання єдиної валюти, створення відкритого міжнародного ринку праці, високоякісних товарів і т.п.) зовсім не виключають виконання традиційних функцій, пов'язаних із соціальним захистом населення. Передусім виникають проблеми

соціальної екології, регулюючої відносини людини і суспільства. У цьому зв'язку зросла роль соціально-психологічного та соціально-політичного аспектів соціальної політики та забезпечення розвитку інтелектуального капіталу як головної складової суспільного багатства індустріально розвинених країн. Здійснення товарної інноваційної політики визначається шляхом здійснення заходів щодо зміцнення фінансового сектора, накопичення матеріальної бази, залучення інвестицій, формуванням податкової і бюджетної системи.

Отже, роль держави в здійсненні товарної інноваційної політики полягає в створенні економічних і організаційно-інституціональних умов росту інноваційної активності суб'єктів господарювання, науково-дослідних організацій; інтеграції не підпорядкованих один одному учасників інноваційного процесу в товарній політиці. Беручи на себе завдання забезпечення безперервності інноваційного процесу в товарній політиці, держава та її інститути забезпечують конкурентний клімат інноваційного середовища, сприйнятливість суб'єктів господарювання до новинок, мобільність і гнучкість організацій які розробляють інновації; забезпечення ефективності розробки інновацій на всіх етапах інноваційного циклу товарної політики [7, с. 38].

Таким чином, головною умовою успішного розвитку товарної інноваційної політики як у промисловому комплексі в цілому, так і його окремих галузей є вироблення і проведення раціональної науково-технічної і інвестиційної політики. Роль науково-технологічних і інвестиційних програм полягає в концентрації досліджень і матеріально-технічних засобів на найбільш перспективних напрямках і прогресивних видах виробництва. Кожна країна для цих цілей створює свої державні органи по управлінню НДДКР. У їх завдання входить розподіл фінансових коштів по організаціях і цільових програмах, розробка науково-технологічної політики, пошук пріоритетних шляхів розвитку науково-дослідних і технологічних робіт. Наприклад, в США такими організаціями є: Національний науковий фонд, Міністерство охорони здоров'я, Міністерство оборони, НАСА і ін.; у Японії: Міністерство зовнішньої торгівлі і промисловості, Міністерство освіти, Агентство науки і технології; у Європейському Союзі: Рада Міністрів ЄС, Комітет з науково-технічних досліджень. Незважаючи на різноманітність форм управлінських структур НДДКР в промисловому розвинених країнах, вони мають одну головну мету — досягнення науково-технічного прогресу в своїй країні, збільшення конкурентоспроможності промисловості і добробуту людей [7, с. 186].

ВИСНОВКИ ТА НАПРЯМИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, проаналізувавши вплив інноваційної діяльності на розвиток внутрішнього ринку України на прикладі моделей інноваційного розвитку ряду країн, ми прийшли до висновку, що глобальний економічний і соціальний прогрес товарно-інноваційної політики України базується на революційному розвитку інноваційної діяльності в державі. На даний час на порядку денному — інноваційний вибір українського суспільства, вибір творчих, нестандартних, свіжих ідей в економіці, політиці, громадському житті, в становленні нашого на-

роду як інноваційної нації. Досвід розвинених країн дозволяє Україні виробити модель товарно-інноваційного розвитку, яка принципово змінить економічну організацію суспільства, матеріально-технічну базу виробництва, соціальні відносини та економіко-господарські функції держави.

Для вітчизняної економіки саме інновації та інноваційний розвиток є тією рушійною силою, яка забезпечить економічну незалежність України і подолання розриву з економічно розвиненими державами на основі принципу "обганяти не доганяючи". Іншими словами, завоювавши міцні позиції на світовому ринку, необхідно йти в руслі світового розвитку своїм шляхом, вишукуючи і реалізуючи свої потенційні переваги, займаючи провідні позиції в тих областях діяльності, де для цього є умови. Природно, цим процесом необхідно цілеспрямовано і ефективно управляти, не покладаючись на дію тільки внутрішньо-ринкових регуляторів. Рішення позначеної проблеми дасть можливість трансформувати процеси стихійного інтуїтивного пошуку напрямів розвитку в науково обгрунтовані, перейти на інноваційний шлях розвитку в контексті концепції сталого розвитку. За рахунок цього можна забезпечити в Україні умови стабілізації і досягнення високих темпів сталого соціально-економічного зростання в товарно-інноваційній політиці.

В Україні накопичено істотний інноваційний потенціал, і сьогодні необхідні заходи, що забезпечують більш активне включення її в світовий інноваційний прогрес

Література:

1. Авсєнев Е.В., Егоров І.Ю., Карпов В.І. "Азиатские тигры": новые акценты в научно-технической политике // Приложение к журналу "Наука і наукознавство". — 1998. — № 1 (14).
 2. Друкер П.Ф. Рынок: как выйти в лидеры. Практика и принципы. — М.: Бук Чембэр Інтернешнл, 1992. — 349 с.
 3. Ілляшенко С.М. Товарно-інноваційна політика: Підручник. — Суми: ВТД "Університетська книга", 2007. — 281 с.
 4. Карпова Ю.А. Введение в социологию инноватики: уч. пособие. — СПб.: Питер, 2004. — 192 с.
 5. Коновалов В.М. Инновационная сага. — М.: Вильямс, 2005. — 186 с.
 6. Ландик В.І. Инновационная деятельность предприятия. — Донецк: ДонГУЭТ, 2005. — 204 с.
 7. Механізми державного управління науково-технологічною сферою (світовий та вітчизняний досвід): монографія. — К.: УкрІНТЕІ, 2009. — 216 с.
 8. Роджерс Э., Агарвала-Роджерс Р. Коммуникации в организациях. — М.: Экономика, 1980. — 176 с.
 9. Шумпетер Й. История экономического анализа: В 3 т. — СПб.: Экономическая школа, 2004. — Т. 2. — 988 с.
 10. Щербань В.М., Козубенко Л.Д. Товарна інноваційна політика: навч. посібник. — К.: Кондор, 2006. — 400 с.
 11. Яковец Ю.В. Эпохальные инновации XXI века. — М.: ЗАО "Изд-во "Экономика", 2004. — 444 с.
- Стаття надійшла до редакції 27.03.2013 р.*